

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 13

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК

Протопрезвитер Јован Јеремић

У Ср. Карловцима у недељу 1. априла 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Георгије Бранковић, благоизволео је дана 25. априла о. г. протосинђела и професора Богословије дра Георгија Летића произвести за архимандрита.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О Васкрсу Христовом.

„Исуса тражите Назаретина распетог; уста, није овде“.

Давнашњи је обичај у православних Хришћана, да се о ускршњим празницима поздрављају са лепим и милим поздравима: Христос васкресе и ваистину васкресе.

И праведно је и достојно је, да се о овим празницима овако поздрављамо, јер је на данашњи дан Господ наш Исус Христос васкрсао из мртвих славно као Бог и јер у васкрсу том подједнако налазимо и видимо ми и чудо и пример; чудо, — да верујемо, — а пример, — да се надамо;

другим речима да верујући у божанство Господа нашег Исуса Христа надамо се, е ћемо и ми једном васкрснути.

Сво веровање, — сав морални живот наш оснива се дакле на васкрсењу Христовом; „Ако Христос не уста — вели св. ап. Павле — узалуд је сво проповедање наше, а узалуд и вера ваша“, а мало после онет тај исти апостол ово примећује: „Ако се само у овом животу уздало у Христа, то најнесретници смо од свију људи“.

Према томе важно је, управо животно је питање за нас, да знамо, да ли је Исус Христос заиста васкрсао?

Господ наш Исус Христос за живота свога говорио је, не једанпут него више пута, да ће од руку непријатеља својих погинути и да ће затим силом своје власти — свога Божанства — из мртвих устати. Па није Он то ни од својих милих и оданих му ученика тајило, него баш напротив јасно им је говорио и уверавао их, да ће много трпети, бити презрен од старешина, прво-свештеника и књижевника јудејских и да ће напоследку од истих и убијен бити. Говорећи им о томе, тешио их: да ће трећи дан васкрснути. Но није Он о своме вас-

крсењу само пред ученицима својим говорио, него је Он то и непријатељима својим предсказивао. Тако књижевницима и фарисејима, кад су ови његова највећа и најславнија чудеса кудили и од Њега знаке тражили као у потврду, да помоћу ђавола не чини иста, одговорио је: „*Род зли и прелуботворни тражи знак; и неће му се дати знак осим знака Јоне пророка, јер као што је Јона био у трбуху китовом 3 дана и 3 ноћи: тако ће бити и син човечји у срцу земље 3 дана и 3 ноћи.*“ Тако првосвештеницима, кад су га ови на одговор позвали да каже: каквом влашћу истерује трговце из јерусалимске цркве, Он упућујући их на васкрсење своје, ово је рекао: „*Развалите ову цркву и за три дана ћу је подигнути*“. Шта више Он је свима најјасније и најодлучније о себи и васкрсењу своје овако говорио: „*Душу своју полагајем, да је оиеш узмем. Нико је не отима од мене, него је ја сам од себе полагајем. Власт имам положити је и власт имам узети је оиеш*“.

Да су се ове, па и остале речи на васкрсење његово односиле, у то нису ни ученици ни непријатељи његови сумњали.

Непријатељи Господа нашег Исуса Христа свакако су овако судили: ако Исус Христос, као што је наговестио, васкрсне из мртвих, то ће се они узалуд противити и опровргавати догађај, који се је у истини збио, јер ће Он васкрснути, широм целог света наћи присталица, који ће у васкрсење веровати, па — као да би слабачка рука човечја кадра била вољу Божју изменити или осујетити, радили су на томе, да васкрсење Христово на сваки могући начин спрече, онемогуће; а то се види и из овог њиховог поступка: Чим је Јосиф из Ариматеја пречисто тело Исусово у гроб положио и на улазак гроба велики камен навалио, одмах су отишли Пилату и молили су га, да заповеди, да се гроб Христов 3 дана и 3 ноћи чува, да неби како год ученици тело његово украли и народу после казивали, да је васкрсао. Малодушни пак Пилат против своје савести и бољег уверења свога, не могао на пут стати жељи њиховој, рече им: „*Ево вам страже, па идите и утврдите како*

знаше“; „*а они отишавши са стражом утврдише гроб и запечатише камен*“.

Пакошћу заслепљени ови несретници учинивши поменута расположења, нису ни помишљали, да ће баш они тим претераним настојавањем и стражарењем бити први и најјачи сведоци истине, да је Исус Христос из гроба васкрсао: „*Усташе на ме лажни сведоци; али злоба говори сама против себе*“ — вели псалмопевац.

Јер да су се задовољили тиме, што су га на смрт осудили, па после да нису се на Њ' и даље обзирали, а још мање бринули, ни где ће се сахранити, ни хоће ли се велики камен на гроб му метнути, и за тим, да нису већ и онако страшљиве и бојажљиве ученике његове од гроба растерали и стражу поставили, која ће гроб кроз 3 дана и 3 ноћи чувати, — велим да су се тиме задовољили, могло би се мислити, да је цео догађај Христовог васкрсења једна проста басна, коју је претерана љубав и оданост ученика измислила и по свету растурила. Али пошто се зна, да су непријатељи Христови све и сва учинили, да васкрсење његово спрече, пошто се зна, да и сами ученици не само да нису слепо веровали у васкрсење, него да с' почетка нису у то никако ни веровали, и напослетку пошто се зна, да су ученици тек онда узверовали, да им је учитељ васкрсно, кад су Га поново видели у истом телу, да с њима једе, пије, разговара и дозвољава, да му ране пипају, — то онда само у мислима заблудели ум или рђава воља, која хоће пошто по то да се вере и веровања опрости, може тврдити, да је Христово васкрсење басна, измишљотина или томе слично.

Нема мудрости, нема савета, нема силе против наређења Божјег! Христос васкрсе — ваистину васкрсе!

Војници, којима је строго заповеђено било, да чувају место т. ј. гроб, где је Исус Христос положен, уверивши се довољно, да га нема, да је васкрсао, — врате се у град и први објаве Христово васкрсење првосвештеницима, најљућим непријатељима његовим.

Тек сад почињу противници праву муку мучити. Увиђају они, какве последице могу

бити од казивања војника. У таким околностима добар је савет врло скуп. Па се сетише, какву им лепу услугу учини новац приликом подмићења Јудина, који је издао божанственог учитеља свога. Дакле великим повцем подмите они стражаре гроба Христовог, да затаје васкрсење његово и да кажу, док су они спавали, а оно дошли ученици и украли тело учитеља свога. Каква јадна намера, каква очигледна лаж! Та које још чуо, да читаво једно оделење војника, које је за стражу одређено, и које је за поверени предмет и чашћу и животом својим одговорно — од првог до последњег заспи? Но дозволимо, да се и таково чудо могло догодити, те да стражари сви до једног заспу; па како да се од њих ама баш ни један није пробудио за све време, док су телокрадљивци намеру своју извршили? Та, зар је могуће, да ни насилно отварање гроба, ни одваљивање камена испред гроба, па ни онај по тамној поћи неизбежни дар-мар не пробуди макар само једног стражара. Ово је тек морао страшан, самртан сан бити. И кад су они већ тако јако заспали, да ништа нису чули ни видели, то од куд знају, да је тело украдено и да су га баш ученици украли? Спаваћи сведоци нису никакви сведоци, они су смешни, лажљиви сведоци. Па ко да су били крадљивци тела Господњег? Ученици зар? Па како то? Та ми врло добро знамо, какву су они јачину и душевну опрезност баш при страдањима Господа нашег Исуса Христа засведочили. Они сами признају и доказују, да су страшљивци и малодушни; па зар ови малодушни, бојажљиви и страшљиви људи, да су се окуражили на такову беспримерну крађу? Какви су узроци били, који су их на оваково вратоломно и бескорисно предузеће навели? О, не! Ученици Христови или су чекали испуњење пророштва његових или нису чекали; ако су чекали, то су се мирно и трпељиво надати могли, да ће Он — као што рече — васкрснути; ако пак нису чекали, то какву је вредност имало тело једног таковог човека, који је није испунио што је казао? И кад су ученици били телокрадљивци, као што непријатељи његови доказују, зашто их нису због такве смелости

најстрожије казнили, та они су на вечита времена ућукати могли апостоле и проповедање њихово о васкрсењу и барем би пред светом остали чисти и оправдани, што су Га на смрт осудили.

Све то они нису учинили, учинити нису могли, нити од народа смели, — ни онда, кад је св. ап. Петар јавно доказивао, „*да је Исуса васкрсао Бог, чему смо ми сви сведоци*“, ни онда, кад су првосвештеници и старешине на одговор позвали Петра и Јована и захтевали од њих, да им кажу, каквом силом и у чије име хромог излечише, те добивши одговор: да то чине „*у име Исуса Христа Назарећанина, којег ви расцесте, и којег Бог подиже из мртвих*“, и на послетку ни онда, кад су апостоли чудним начином из тамнице избављени, те учећи народ у цркви, одговорили старешинама „*да Бог отаца наших подиже Исуса, којег ви убисте обесивши на дрво*“. Сва казна, за све ове смеле и отворене послове и одговоре њихове била је та, да су им — избивши их — запретили „*да ништа не сиomiњу ништа уче у име Исусово*“. Али васкрсење Христово ни онда ни после не моглоше спровргнути ни затајити.

Према томе васкрсење Христово доказано је боље, него ма која ствар на свету и неверници не да не верују у ово највеће чудо за то, што ваљда није доказано, не, него што је то једна таква верска истина, која треба да на цео живот наш упливише, — јер ако је Христос васкрсао, онда је свака реч његова истинита, свака заповед његова Божји закон, који ваља држати и извршити, другим речма „*онда је Он истина и живот*“, — и намаз дарова живот и вјечни, поклонјемца егво тридневном васкрсењу. П. А.

Студије и критика на психофизички монизам.

Докторска дисертација Дра Бошка Петровића.
(Наставак.)

Паралелизам и теорија идентитета, која паралелизам допуњује.

Кад су природне науке сузбиле материализам у сувременој филозофији, пси-

хофизички проблем је дошао у нову фазу. Од филозофа нико више није могао веровати, да су мисли, воља осећај и остали психички појави продукти материје, јер њихова разноликост од филозофских процеса потврђиваше њихову ексистенцију у савим другачијој каузалности. Услед тога је психички појав у сувременој психологији стекао признање као самосталан и од материјалних чињеница неодвисан појав. Тиме је материализам са психофизичког посла потпуно сузбијен. Но какав правац треба психофизички проблем да заузме? Сувремени филозофи, махом сви позитивистичким духом задахнути, нису се могли измирити са дуализмом из разлога, што су супстанцију душе одбацивали, јер као што Вунт (Wundt)¹ вели, психолошко искуство само по себи никада неће успети, да себи створи од тела другачији појам објекта, који би био носилац душевних делатности и као такав да буде „узрок“ у правом смислу те речи. Други разлог је, што дуализам не може да на природан начин разјасни проблем међусобног утецаја душе и тела.

Научна психологија се морала одлучити у емпиричком духу. Тај правац морао је бити монистичан и антиматеријалистичан, јер је психички појав одевен од материјалних промена уједно антидуалистичан, јер су супстанцију душе као емпирички недоказан појам одбили.

Тако је постао *психофизички паралелизам и теорија идентитета*, која паралелизам допуњује, најомиљенији правац у суременој научној психологији. Приврженици ове теорије су већином живи преставници сувремене филозофије. На првом месту међу тим филозофима, који је управо и основао тај правац у Немачкој, јесте *Вилхелм Вунт*, професор филозофије на Лајпцишком универзитету, затим *Фридрих Јодл*, професор филозофије на Бечком универзитету, *Фридрих Паулзен*, проф. филозофије на Берлинском универзитету, *Хералд Хефдинг* (Höfding) проф. фил. на универзитету у Копенхагену, *Алберт Ланге*, писац чувеног дела: историје ма-

теријализма и многи други мање више познати филозофи наших дана.

Психофизички паралелизам јавља се у историји филозофије у две форме, вели Вунт:¹ Спиноцијан паралелизам, као метафизичка хипотеза, која сматра спољашњу природу и духовно биће као две форме појаве једне душе апсолутне супстанције, који појави једно поред другог паралелно иду; и као емпирички постулат, форма психофизичког паралелизма у суременој филозофији.

Као нов правац на емпиричком темељу, ова нова форма психофизичког паралелизма ставила је себи за задаћу, да заглади противности између психичког и физичког на емпиричан начин.

Пре него што би прешли на излагање основних мисли сувременог психофизичког паралелизма, ми ћемо бацити кратак преглед овог питања у историји филозофије у надовези на излагање овог предмета у „уводу“ наше расправе.¹

Декартов покушај, да реши одношај душе према телу стоји у историји филозофије као излазна тачка свега осталог развијања овог проблема. Декартово решавање психофизичког проблема наишло је на камен спотицања у самом систему, које противуслови сваком одношају душе према телу. Прво противусловље у Декартовој систему јесте, што је Декарт насупрот првобитној хипотези о супстанцији, да постоји само једна бескрајна супстанција, поставио и друге две крајне супстанције, што не сљеди логички из дедуктивног начина прављења закључака. Друго противусловље се састоји у томе, што на супрот основној дефиницији о супстанцији, по којој ова за своју ексистенцију не треба ни једну другу чињеницу, ипак код афеката и страсти чини отступку и прима *influxus phisicus* —

¹ Wundt, Philosophische Studien Bd. X. стр. 26.

¹ Ми ћемо грађу за овај историјски део црпети из дела: Windelband, Geschichte der neueren Philosophie, Bd. I. 1899. Fischer, Geschichte der Philosophie. 1893. Ко хоће са историјом овог питања да се брже упозна, ми му препоручујемо: Schwegler, Die Geschichte der Philosophie. Но у овом делу није потпуно изложена наука о супстанцијама и иначе није довољно за штудију. Но написано је лаким стилем.

¹ Wundt, System der Philosophie. Aufl. II. стр. 283. Види о томе и Jodl, Psychologie. стр. 31.

утецај тела на душу. Ако су тело и душа две супстанције, онда по основном учењу о супстанцији, ове морају да искључују једна другу, никако пак, да једна другу, потребује у свом деловању. То су тачке о које се спотакло Декартово решење. Но тако важан проблем није могао остати нерешен. Њега прихваћају познији картезијанци међу којима се највише истиче *Желенс* и *Малбранш*. *Желенс* начелно прима учење, да између тела и душе не постоји међусобан утецај. Но код телесних надражаја и афеката *Желенс* учи, да, док се у телу врше неке промене и догађаји, у тој прилици сам Бог ствара у души преставе о овим догађајима. У том смислу *Желенс* не сматра материјалне догађаје, нпр. када светлост утиче на око, или бол у души услед удара и т. д. као *causae efficientes*, које директно проузрокују осећаје, већ као *causae occasionales*, узроци по прилици. Исти такав одношај постоји између воље и покрета тела услед утецаја воље. Овај систем, који се зове *оказионализам*, тврди, да материјални и духовни свет непрестано једно поред другог постоји без међусобног утецаја и да се њихови догађаји у природном свом развијању неодвисно једно од другог врше, и природну везу, која међу њима постоји, сам Бог својим вечитим утецајем по прилици посредује.

Ово учење, које на тај начин признаје чудо у перманенцији, наишло је на отпор нарочито код богословских кругова, према тумачењу којих, *оказионализам* чини Бога узрочником свију, па и злих дела.

Због ових оправданих приговора, *Желенс* је у познијем зрелијем развијању *оказионализма* овоме дао нов облик, по ком је Бог одмах у почетку једаред за свагда поставио сталан ред у свету. Према овој новој форми *оказионализма*, ова два света, духовни и телесни, стоје један према другом без директног утецаја Бога, но да би боље разјаснио овај одношај упоредио га је са два сата, који за своје једнако кретање не требају међусобан утецај, већ постаје тим разумљиво, да су оба сата одмах у почетку са једнаком уметношћу удешена од самог уметника

им. Према томе учењу је отклоњена одговорност Божја за зла дела у свету, и ако је он био једини, који креће у свету. Крајње конзеквенције на основу *оказионализма* учинио је *Малбранш*.

Малбранш учи да је Бог апсолутни покретач. Док је *Желенс* учио да су догађаји у души одвисни од душевних чињеница а телесни од телесних, *Малбранш* чини један корак даље и пориче како душевним тако и телесним догађајима самосталност. По њему је Бог једини који увек делује у свету. Свага, која покреће телом није својина тела већ је то божанска снага, тако исто и у души. Да би избегао пребацивање као да је Бог онај који греша, он чини отступку и учи, да су заблуде и грех дела слободне воље и самосвојног делања душе.

Ова учења смеса *рационализма* и *богословског разматрања* нису могла да задовоље све захтеве ума и побожне душе једног *Спиноце*. Његово најдубље уверење је било, да се овај одношај душе и тела не да решити са *картезијанског дуалистичког гледишта*. Ту се мора изменити основно начело о супстанцији, укинути душу и тело као две разне супстанције и све спојити у појму једног апсолутног божанског бића као једине супстанције, и тешкоћа овог проблема је уклоњена.

Спиноца учи, да постоји једна апсолутна супстанција, а то је Божанство. По учењу *Спиноцином*, супстанција је узрок саме себе (*causa sui*), она постоји сама кроза себе, никако пак кроз које друго биће.¹ Све ствари овога света налазе се као атрибути у божанској супстанцији тако, да божанска супстанција не може постојати без тих атрибута нити ти атрибути без божанске супстанције. То је пантеизам. Од тих безбројних атрибута човек сазнаје само два која су људском сазнању приступачна, а ти су атрибути: мишљење и простирање. Сваки од ових атрибута у свези са свима својим појединим појавима стоји у себи ограничен. Ни један модус простирања не може зависити од једног модуса мишљења

¹ Fischer, Geschichte der Philosophie, Baruch Spinoza IV. Aufl 1898. стр. 352.

и обратно. Што је Спиноца изразитије спровео овај систем, све јасније упада у очи проблем привидне везе, која између душе и тела као два атрибута постоји. Овде се понавља иста она тешкоћа, са којом је Декарт имао да се бори, која и окационализму служи за основ. За Спиноцу је било лако ову тешкоћу прекорачити. Сви атрибути по његовом учењу, били су уједињени у божанској супстанцији, у сваком од атрибута био је систем модуса као неопходна последица бића Божанства. Пошто је то исто божанско биће у свима једно и исто, то морају системи модуса у свима атрибутима потпуно *паралелно* једно с другим ићи; т. ј. сваком модусу у једном атрибуту мора један модус у другом атрибуту одговарати. То је *паралелизам* душевних и телесних делатности у Спиноцином систему. Привидни утецај, који чини мишљење на материјалне догађаје и обратно, налази своје решење у томе паралелизму душевних и телесних догађаја. И тако у паралелизму налази одношај душе и тела своје решење.

Спиноцин покушај да из бића Божанства дедуцира сву разноликост ствари у свету као неопходну последицу, није испало за руком, јер баш случај са два атрибута доказује, да то нису дедукције, већ продукти искуства. Па и код осталих ствари нпр. свест и психички појави нису резултати дедукције већ и опет резултати унутарњег опажања, дакле искуства. Па и сам паралелизам душе и тела у Спиноцину систему нису доказан факт, већ метафизичка хипотеза.

После Спиноце предузео је *Лајбниц* да реши одношај душе према телу са својом науком о монадама. На супрот Спиноцином пантеистичком монизму *Лајбниц* учи, да имаде безброј много супстанција, од којих је свака за себе оделена једна од друге. *Лајбниц* своје супстанције не зове атомима већ индивидуама, монадама. Монаде су снаге, чије биће се састоји у престављању. Услед те способности престављања, све монаде су у свези, јер свака монада у сваком моменту у себи преставља све остале монаде, свака

монада је огледало света. Разлика једне монаде од друге састоји се у томе, што некоје јаче а друге слабије могу да представљају овај свет. Читав процес и сви догађаји у свету огледају се у свима монадама, у једној слабије у другој јаче. То је тачка, на којој имаде *Лајбницова* теорија додира са теоријом међусобног утецаја душе и тела. Са теоријом о монадама улази *Лајбниц* у решавање тог проблема. „Монаде немају прозора“ вели *Лајбниц*, услед тога он одбија *Картезијеву* теорију о *influxus fisicusu*. Пошто све монаде живе истим животом, то само изгледа, да једна утиче на другу. Монаде, које сачињавају душу не стоје ни у каквом каузалном одношају према оним монадама, које тело сачињавају, али пошто душа у сваком моменту мора да преставља догађаје у телу, то изгледа као да тело утиче на душу.

Овај одношај душе према телу тумачи *Лајбниц* са примером два сата који је већ *Желенс* поставио. По мишљењу *Лајбницову* ми морамо бити уверени, да је највиши уметник тако удесио ствари у овом свету, да се оне налазе у непрестаној хармонији, а да не утичу једна на другу, а да тај уметник мора од момента до момента да их удешава. Ту хармонију у свету назива *Лајбниц* престабилираном хармонијом.

На основу тих теорија постао је психофизички паралелизам у сувременој филозофији, који неће да је метафизичка хипотеза, као све ове досад у историји, наведене теорије, већ „емпирички постулат“. Па да видимо у колико је ова теорија у суременој филозофији на емпирији основана и каквим управо конвенцијама води са примањем психичког појава као различитог од физиолошких процеса.

Проповед на Ускрс.

„Христосъ воскресъ из мртвыхъ, смертию смертъ победивъ, и сѣбѣмъ ко грехѣхъ животъ даровавъ.“

Велики петак и недеља светла: милост и радост: смрт и живот.

Јест, богољуб. Хришћани! Велики је петак

најпрва жалост, јер је тада Христос, Спаситељ наш, многим и страшним мукама мућен на крсту издануо, душу своју испустио. А недеља светла, или као што ју ми обично краће „Ускрсом“ називамо, јесте највећа и најчистија радост, јер тога дана „Христосъ воскресъ изъ мртвѣхъ смертію смертъ поправъ и сѣишъмъ въ гробѣхъ животъ даровакъ“. Јест, тога је дана Христос из мртвих устао, својом смрћу смрт победио, уништио, и онима, који су у гробовима живот даровао, поклоніо.

Да, љуб. моји, велики је петак жалост, јер је велики петак смрт, тога је дана Христос умро, тога се дана смрт спомиње, о смрти говори, а певац црквени вели: „Плачъ и ридану егда помишляю смертъ.“ Јест, плачем и наричем, кад на смрт само и помислим, а још више кад ми се смрт спомиње, о смрти говори. — А недеља светла је радост, јер је недеља светла живот, тога је дана не само Христос из мртвих устао, него је и другима многим живот даровао. Из мрачнога и ладнога гроба на овај бели, јарким Божјим сунашцем огрејани свет, подигао и извео; а свет је мио и живот је сладак, па нас већ и сама реч и спомен о свету и животу радује и весели.

Па има ли, љуб. моји, може ли бити човека, кога не весели живот, кога не жалости смрт?

Чудите се, љуб. Хр., питању том, у чуду свом рећи би сте ми хтели: и на што питање то? За што о ономе питати и распитивати, на што тачна и јасна одговора већ знамо и имамо? А одговор је кратак: нема, бити не може!

Јест, нема и бити не може човека, кога живот не би веселио, кога смрт не би жалостила.

Нема и бити не може човека, који са певцем црквеним не би рекао: „Плачъ и ридану егда помишляю смертъ.“ Зар да има и бити може човека, кога не би веселио живот: рођење најчак детета; а кога не би жалостила смрт, ма и изнемогла, остарела човека?!

Па ипак, љуб. моји, има људи и Хришћана, које не весели — живот, које не жалости — смрт. Бар они тако веле и казују и ми би зар требали да им верујемо?!

Од како је света и века увек је човека живот радовао, а смрт жалостила; свагда се човек рођењем радовао и веселио, а над умрлим тужио и плакао: па глете, љуб. моји,

тако рећи од јуче појавише се неки људи, неки Хришћани, који се рођењем не радују и не веселе, који над умрлим не туже и не наричу!

Да се човек животу, рођењу радовао и веселио сведочи нам само св. писмо. Кад је Јелисавета, жена Захаријина, родила сина свога, Претечу Јована, радовала се томе, шта више и „суседи и родбина њена радоваху се с њоме“ (Лука. 1. 58). А сам Христос Спаситељ вели: „Жена кад рађа трпи муку; јер дође час њезин: али кад роди дете, више се не опомиње жалости од радости, јер се роди на свет.“ (Јован, 16. 21).

А како је човека смрт жалостила и колико је човек над умрлим јадао и плакао, кукао и нарицао каже нам и сведочи и опет само св. писмо. Праведни Јосиф и браћа му над умрлим оцем својим Јаковом „плакаше много и врло тужно.“ (I. Мој. 50. 10). Кад је умро Арон, брат Мојсијев и првосвештеник Израјлски, плакао је сав дом Израјлѣв за Ароном тридесет дана.“ (IV. Мој. 20., 29.). Исто тако „плакаше синови Израјлѣви и за Мојсијем тридесет дана.“ (V. Мој. 34., 8.) Псалмопевац Давид наричучи за царем Саулом проклиње горе и поље, где је Саул погинуо, желећи, да на те горе „не пада роса ни дажд“ и да „поље не роди за принос.“ (II. Сам. 1. 21). У делима апостолским казује нам се, да „људи побожни укопаше Стевана (првомученика и архиђакона) и велики плач учинише над њим.“ (8., 2.) Кад је умро друг Христов, Лазар, сестре Лазареѣ Марта и Марија, тужише и плакаху за њим врло горко, да их многи од Јудејаца тешити мораше (Јован, 11. 19.), па многи Јудејци плакаху за Лазарем (33); шта више и самом „Исусу ударише сузе“. Када је био на гробу Лазареѣ, а Јудејци видећи то „говораху: гледај, како га љубљаше“ (35., и 36).

Јест, љуб. моји, човек се животу, деци и дечијем рођењу само радовати може: а за оним, кога љуби — кад изгуби — само плакати мора.

Или зар да не „заблиста деди око“ од миња и радости онда, када чедо чеда свога.

„Кад унуче своје узме
И мете на крило
Па му пева и казује
Што је негда било.

Кад му пева српску славу —
и српске јунаке
И казује љуте битке
муке свакојаке?

Или зар да се не радује и не весели
отац и мати детету своје — хвали и поносу
своје у младости, утеси и потпори у старости?

Или зар да не тужи и не јада седи деда,
стара мајка онда, када унуче своје, које у
старе дане једва дочекаше и у Бога сузом
измолише, још младо и нејачко „кући необи-
чној,“ ладном гробу прате? Или зар да не
кука и не нариче тужни отац, једна мати
онда, када им по сина — па зар и јединца
— долазе не весели, него тужни свати, које
скупите и сазваше не „кићени чауши“, него
жалосни гласи звона са куле црквене; или
онда, када им се ћерци па још јединици,
место оне радосне и веселе: „Одби се бисер
грана,“ поји тужна и жалосна песма:

„О, ти крепки Боже, бесмертни, свети.
Смилуј нам се Боже, сви ћемо умрети?“

Или зар да не цвиле и не пиште нејака
дечица онда, када им оца ранитеља и бра-
нитеља „вечној кући“ прате; или када им у
гроб спуштају и полагају највећу љубав, нај-
топлију негу — матер њихову, којој најсме-
лије и најелободније тугу казиваше, јаде от-
криваше?

А за што се ти људи, ти Хришћани, не
радују животу, не веселе дечијем рођењу? За
што их смрт не жалости за што над умрлим
не туже и не наричу?

Веле: свет је овај плачевна долина, живот
је овај пун беда и невоља; а онај је свет
царство славе и блаженства, живот је онај
сама радост и весеље: — и још, ми својим
сузама вређамо Бога плачући за овим, кога
је Бог изабрао и себи позвао и одазвао.

А зар Јелисавета није знала, какав је
овај свет и шта је на њему: па се за то
ипак са суседима и рођацима својима радо-
вала рођењу чеда свога? — Зар сам Хри-
стос није знао какав је овај свет и шта је
на њему: па је за то ипак рекао и потвр-
дио, да се жена радује и радовати може и
мора онда, када роди на свет човека!

И зар праведни Јосиф није знао, какав
је онај свет кад је са браћом својом плакао
над умрлим оцем својим Јаковом? Зар псал-
мопевац Давид није знао, какав је онај свет,

кад је нарицао за царем Саулом? Или зар
побожни људи, који укопаше првомученика
Стефана не знадоше, шта чека на оном свету
онога, који је још овде на земљи „видио не-
беса отворена и сина човечјега где стоји с
десне стране Богу“ (Дела, 7. 56.), кад „ве-
лики плач учинише над њим?“ Или зар Хри-
стос хтеде вређати Бога, када је засузио, за-
плакао за другом Лазарем?

Држећи се, или бар хвастајући се тиме,
да се они држе строго и једино св. писма, и
да они све оно и само онако чине и творе,
што и како св. писмо учи и казује: за што
се ти људи, ти Хришћани, животу не радују,
рођеноме не веселе; за што над умрлима не
туже и не наричу — кад наведена места св.
писа о томе јасно казују и сведоче?

Можда ће нам, љуб. моји, ти људи, ти
Хришћани хтети рећи, да наведена места св.
писа треба добро разумети и правилно схва-
тити, па ће се онда морати увидети и оправ-
дати умесност њиховог поступања; те ће нас
можда и на по нека места св. писма упутити
хтети.

Но хоћемо ли тражити друга места св.
писа крај оваких јасних и разумљивих места?
Или ћемо зар лакше тумачити тежим; јасно
— нејасним, разумљиво — неразумљивим?!
— У осталом, зар ти нови Хришћани боље
свађају и разуму св. писмо и од самих првих
Хришћана, које су баш св. апостоли учили и
поучавали? Или зар они и од самога Христа
боље знају, шта Бога вређа, а шта не? Или
можда Христос, син Божји, и није знао, да
Својим сузама вређа Бога, Оца Свога!

Корећи и изобличавајући верне због ра-
зних греха и престопа, и одвраћајући их од
свега, што правим Хришћанима учинити не
приличи: за што св. апостоли не изрекоше
јасну и јавну забрану, да над умрлима ту-
жити и плакати не треба; или зашто их због
тога не осудише и не укореше? — Или зар
осим оних побожних људи, који укопаше ар-
хиђакон Стефана, нико, никад и ни над ким
више плакао није тако, да апостолима и не
беше познато, да верни код смрти плачу, над
умрлима наричу?!

Ти људи, ти Хришћани, обично истичу и
наглашују оне речи Христове: „Бог је дух;
и који му се мол., духом и истином треба
да се моле.“ (Јов. 4. 24).

www. Па шта је, љуб. моји, код смрти, код жалости „истина“?

Истина је то, да код смрти, да код мртваца дух миран, спокојан и весео бити не може. Истина је даље још и то, да онда, када ти је дух жалостан, кад ти плаче душа, да ти тада и око сузити, да ти тада и уста души одушке дати морају. Да је то доиста тако сведочи то, што је ту истину и сама небеска „Истина“ својим речима: „жалосна је душа моја до смрти“ (Мат. 26. 38.), потврдила, а својом сузом, за другом Лазарем проливином — запечатилa.

Па ти људи, ти нови Хришћани, не лију сузе, не наричу над умрлима, бар онде и онда не, где би их други видети, и када би их људи чути могли: али да ли им и дух није жалостан, да ли им и душа не плаче — то не знамо; но баш кад би нас о томе и уверавати хтели са цуним правом можемо да о том сумњамо, управо да им то и не верујемо. Или зар да онда у невероватност веровати морамо, да су — наиме — ти људи и од самога Христа бољи Хришћани: та гле, Христос рони сузе за другом а они — веле — грех је плакати и за чедом, за оцем својим?

И ми, љуб. моји, тврдо верујемо речи Божјој; и ми знамо из св. писма, да смрт управо и није ништа друго, до ли промена места, прелаз са овога на онај свет, растанак са милима и драгимa на дуже, или на краће време. — Па кад то знамо, имамо ли онда узрока и разлога, да код смрти плачемо?

Имамо да како! — Ми полазимо на пут одлазимо у род, где ћемо провести недељу — две или месец дана — два; па онда опет својима повратити.

Па шта видимо? Са тешким срцем и невеселом душом остављамо ми своје код куће; а наши нас мили и рођени са сузама у очима погледом прате све докле нас само угледа-ти могу.

Да је растанак и овде на земљи тежак, и да сузу на око мами, сведочи нам и св. писмо, које нам каже, да кад се св. ап. Павле опраштао са неким старецима црквенима, да их је тада „свију стао велики плач,“ и да те старешине плакаше и бише „жалосни највише за реч, коју рече (ап. Павле), да више не ће видети лица његова.“ (Дела, 20. 37—38).

Па кад нам је тежак растанак овде на земљи; кад смо тужни и жалосни, кад се са својима милима и драгимa растајемо — тако рећи — за дан за два; и код таког кратког растанка сузе саме из ока теку и низ образе лију: зар да не тужимо и не јадамо, зар да не плачемо и не наричемо код растанка дугог, код растанка вечитог?

„Зар то жалост није, с овог света поћи „Оставити браћу, па — никад не доћи?“ Не, не, љуб. моји! Не варајте се, и варајте се не дајте! Та живот је — радост; а смрт је — жалост. Па за то: плачи оче за изгубљеним сином; кукај мајко за сарањеном ти ћерком; а нарочито и ви, децо, за умрлим родитељима својим. — Јест, плачи и наричи, човече онда, кад ти умре онај, кога волиш и љубиш. Та кад је плакао Христос, који је у човечјем телу био савршени Бог: зар да не плачеш, човече, ти, који у трошном и слабом телу имаш само искрицу божанства: бесамр-тну душу?

Да, љуб. моји, плачите, кукајте, наричите, али — Бога не вређајте! Не реците, не говорите: Боже! шта то учини! за што ми сина узедо; за што ми ћерку отрже; за што ми оца или мајку уграби? — Јест, то не реците, тако не говорите, јер тиме Бога вређате. Не тражите да дознате Божје путеве, не испитујте Божје наредбе, — јер их дознати и испитати и не можете.

Него: и ако са тугом у срцу и болом у души, а са сузама у очима и тужбалицом у устима, смерно приклоните главе пред Богом са речима: „Отче мой... вѣди волѣ твоѣ.“ (Мат. 26. 42.), и држите се оне ваистину лепе и свакако хришћанске речи Србине: „што је од Бога — слађе од меда.“

А радујте се животу, веселите се рођењу; са раширеним рукама, веселим срцем и радосном душом дочекујте и прихваћајте рођено детенце, будућег човека, малог и младог Хришћанина.

А овај свет, љуб. моји, уживајте мудро и разумно. живите праведно и богоугодно, како би овај кратки и трудни земаљски живот и век оним бољим, вечним, небесним заменути и продужити могли.

А радујући се рођењу и славећи живот појте од пречисте Деве Марије на „кончини века“ рођеноме, а у трећи дан из гроба

славно ускреломе Цару и Богу: „Христосъ воскресъ изъ мѣртвыхъ, смѣртню смѣрть поправъ, и сѣрымъ во гробѣхъ животъ даровавъ.“ — Амин.

Југ Станикић.

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Архијерејске литургије). Његова Светост, патријарх *Георгије* богослужио је св. литургију у св. Николајевској саборној цркви Карловачкој на Цвети и богослужиће ју на први дан Ускреса.

(Седнице Архиепископских Епархијских власти) заказане су, и то: Административног Одбора за 5. (18) априла о. г., а седница Конзисторије за 6. (19) априла. —

(Архиепископска Конзисторија) у држаној седници својој дана 8. (21.) фебруара о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишенога господина патријарха српског *Георгија Бранковића*, решила је, осим других, и ове предмете: — Стављен је у записник израз жалости за упокојеним чланом ове Конзисторије Стеваном Лазићем, и о том извештена покојникова удова. — Саопштиће се подручном свештенству наредба вис. кр. зем. владе од 31 децембра 1900 бр. 62.224, којом се нормира питање плаћања опћинског намета на парохијске сесије. — Путем надлежних протопрезвитерских звања известиће се, да су припомоћ из земаљских припоса за г. 1900 добили: у *протопрезвитерату Карловачком*: свештеници: Симеон Бабин, Никола Козобарић, Љубомир Недељковић, Милан Протић, Лазар Ранковић, и свештеничке удове: Софија Драгићевић, Јулка Игњатовић, Милица Константиновић, Љубица Моловић, Персида Нежић, Ангелина Николић, Љубица Пантелић, Катарина Поповић, Александра Себишановић; у *протопрезвитерату Митровачком* свештеници: Стеван Јовановић, Милан Лучић, Георгије Недељковић, Милош Узелац, и свештеничке удове: Марија Блидовић, Персида Циковац, Софија Јефремовић, Јелисавета Ковиљац, Софија Малетин, и Александра Обрадовић; у *протопрезвитерату Земунском* свештеници: Радослав Грујић, Душан Марковић, Никола Поповић, и свештеничке удове: Наталија Црногорац, Љубица Коларовић, Катица Поповић и Марија Шпадијер; у *протопрезвитерату Вуковарском*, свештеници: Петар Бронзић, Никола Бронзић, Емилијан Јо-

сифовић, Јован Козобарић, Љубомир Ракић, Владислав Стаписављевић, и свештеничке удове: Јелисавета Црнобарић, Александра Дејановић, Милица Петровић, Милица Поповић, Љуба Поповић, Ката Седларовић, Софија Скенџић и Јулка Зрић. — Извештена је вис. кр. зем. влада, да је светковање празника „Усековање часне главе св. Јована Претече“ на темељу прописа §. 65. Деклараторије од 16 јула 1779 обавезно за све верне православне цркве, дакле и за школску децу вере православне, која га до сада нису празновала с тога, што је исти празник до скоро у време школских ферија падао био. Но пошто од новијег доба школ. година почиње месецом септембром, у ком је и дотични празник, то се умољава вис. кр. зем. влада, да почетком идуће школске године празник „Усековања часне главе св. Јована Претече“ уврсти међу оне празнике, на који школка младеж има да празнује. — Јеромонах манастира Шишовца о. Платон Радвановић премештен је, на молбу управе манастира Врдник, у овај манастир. — Јеромонах о. Гедеон Петанек, који се налази на администрацији парохије у Грабову Свилошу, по својој молби упућен је у свој манастир Гргетег, а за администратора исте парохије именован је јеромонах манастира Бешенова о. Герман Милошевић. — Поводом жалбе пароха Ј. Ј. у Ј. да тамошња црквена општина у супрот његовим потраживањима и молбама никако још није за цркву направила веома нужно утвари, наложено је тамошњем црквеном одбору, да под лично одговорношћу поменути утвари у споразуму и договору са својим парохом у року од месец дана набавити и о учињеном извештај свој овамо поднети не пропусти. — Узет је на знање извештај протојереја Уроша Ђурића, пароха и катихете на кр. вел. гимназији у Винковцима, о владању и успеху из веронауке српских православних ученика концем I. течаја ове школ. године. — К избору пароха у Мањелосу припуштени су: јереји Ђорђе Коларовић, Лазар Ранковић и Стеван Јовановић. — Пошто се је на упражњену парохију у Шиду пријавио само један компетент, јереј Димитрије Зековић, позваће се црквена скупштина на изјасњење да ли га за свога системизованог парохијског помоћника прима. — За личног помоћника пароху Осечком протојереју Јовану Јаншевићу пристављен је свршени богослов Димитрије Јанковић из Карловаца. — Донесене су четири бракоразводне пресуде, којима су два брака разрешена, а два у крепости одржана.

У Русији.

(Јерархија руске цркве на почетку XX. в.).

У почетку XIX. века руска црква бројала је 36 епархија. Данас на почетку XX. века броји она 67 епархија. Тај велики прираст има се приписати присаједињењу Грузије (1801 год.), Имеретија (1804.), Мингрелије (1804. год.), и Абхазије (1810. год.), са приличним бројем епархија руској цркви. Затим број епархија у прошлом веку повећао се и повратком унијата (Литовска и Полоцка епархија) у крило Православља. Но највећи број чине цово установљене епархије у XIX. веку. Са данас постојећих 67 епархија управљају: 3 митрополита (Петроградски, Кијевски и Московски), 14 архиепископа, од којих је један егзарх Грузије, и 50 епископа. Сви митрополити и егзарх Грузије сачињавају чланове Св. Синода, а осим њих присуствују још и Маркел, бивши епископ Полоцки, и неки изабрани епископи појединих епархија. У 67 епархија има 33 викаријата. У пензији налазе се бивши архиепископ Кишевски и 9 епископа, од којих је један бивши викарни епископ Тверске епархије.

Од тих 67 епархија њих 57 имају своје семинарије. Московска једина има два семинара. Духовних училишта има свега 185 заједно са школом за катихизацију у Томској епархији. Број њихов је у разним епархијама различит. Највећи број духовних училишта имају епархије: Московска, Новгородска, Рјаванска и Тверска, свака по седам, по 6 Вјатска епархија, по 5 Владимирска, Вологодска, Кијевска, Костромска, Курска и Саратовска; друге епархије имају од 4—1 училиште. У неким епархијама нема не само семинара него ни школе н. пр. у Владивостокској, Туркестанској и др. „Странникъ.“

Разне белешке.

(Одликовања.) Његово Величанство краљ Србије Александар I. благоизволео је одликовати лентом ордена Белог Орла, Његову Светост Цариградског патријарха Константина V., лентом ордена Светога Саве митрополите: Деркопског, Једренског, Вехриског и Амасиског; звездом истог ордена; митрополита Косичког, Метимничког и Литичког, а тако исто и великог протосињела Патријаршије Христостома; орденом св. Саве III. степ. архимандрита Фотијуса, главног секретара св. Синода; Атанасија Христодула, ректора Богословије на Халки; Хр Пагарну секретара и др. Н. Василијадиса лекара патријархова.

(Нови поджупан Сремске жупаније.) За поджупана Сремске жупаније благоизволео је Његово Величанство најмилијостије именовати министарског

тајника хрватско-славонског министарства у Будимпешти *дра Драгутина Унkelхајсера*.

(† **Ладислав гроф Пејачевић**). Најстарији син грофа Фердинанда Пејачевића, бивши бан краљевина Хрватске и Славоније, *Ладислав гроф Пејачевић*, преминуо је на своме двору у Нашицама 6 августа о. г. За бана именован је био 21 фебруара 1880., бановао је три године. За његова бановања спојена је 1881 год. бивша војена крајина са грађанским делом Хрватске и Славоније. На погребу узвишенога покојника био је и преузвишени г. бан гроф *Курт Хедервари* и преузвишени г. министар *Ервин ил. Чех*. Нека је врлом покојнику лака земља и вечан спомен!

(**Најдужа проповед**). Из Њу-Јорка, пишу у једне Лондонске новине, да је последње недеље прочитана у Истпорту у Фрајштату Мен једна тако опширна и дугачка проповед, какве до данас није било. Та је проповед састављена из свију бројева једних новина у излажењу њиховом од једне седмице, у којима се говорило о страдањима, несрећама, срамоти, гресима и преступима, које пијанство наноси. Ти бројеви слењени у грдним табацима начинише огроман свитак. У време кад је пастор прочитавао број за бројем, опширно коментаришући сваки посепце, вукли су клирици крај тога свитка кроз сву цркву на улицу, где су те прочитане и тако дугачке табак поново смотавали. То се продуживало све дотле, док није сва проповед била свршена, после чега беше свитак положен на кола и однесен у градску библиотеку, где је са великом помпом постављен на подножје, као претећи пример онога зла, што га доноси собом — пијанство.

Књижевни прикази.

Православна српска парохија у Инђији крајем 1900. године. Написао *Радослав Марковић парол (Инђијски)*. Ср. Карловци; Српска Манастирска Штампарија. 1901. —

И ако ова књижица не обухвата више од 38 страна, ипак ће сваки кад је прочита и остави из руку осетити како је имао нешто тешко, важно и велико у рукама. Није то никаква научна књига у којој се расправља академски какав научан проблем, па ипак та књижица је од толиког интереса, да је човек више пута мора узети у руку и сваки пут ће је са једнаком радозналошћу и вољом читати и прелиставати. Просто и лако причање је тог брижног пастира своје стаду у првом реду, а затим свима овима, „за које зна да их занима стање и прилике нашега народа“. И то овим потоњима „у намери, да о

овој ствари размислимо и расудимо: да ли би нам и оваке работе, кад би их свака парохија наша издавала, што користиле“; а „вернима своје парохије“ у намери да им с једне стране сачува од заборава „све оно, што се зна и што је вредно да се сачува, јер хоће понешто да се „заборави и време спомеа да утре“. Прича им наиме: *Ко су и од куда су. Кад и како им је црква њихна света сазидана, кад и како су је украшавали и обезбеђивали*, спомињући из старијег и новијег и доба имена свију оних, који су од уста својих откидали, или оних; којима је Бог дао те су могли, као и оних, који се на коњу свога живота, не имајући рода и порода свога, сетише храма светог и лепо и богато га обдарише, желећи тиме осигурати опстанак тој лепој насеобини српској, а тиме и дуги век св. Православљу, да не угасне кандило пред св. олтарем и не умукну побожне песме у храму, који су им стари с великим трудом, муком и борбом подigli и украсили. Врло је лепо и добро урадио писац што је сва имена тих приложника изнео пред српски свет у својој књизи, јер прво то су они и заслужили од благодарнога им потомства; а друго такав поступак благотворно утиче на то потомство да пође стопама својих старих и старијих, којих спомен ето није утонуо у вечиту забрав, већ и данас јасно светле, нама путе указујући. Прича им даље који су све били по имену служитељи св. олтара Божјега и у колико је то могао разабрати из разних записа и усменог предања, са каквом је који ревношћу ту своју службу обављао.

Све то исто чини причајући им о постанку школе. Расмотривши све изворе, који су му били при руци, долази до закључка да је писац лене ове књижице девети по броју парох Инђијски, почевши од 1740. г. јер у „конзисторијалном списку парохија“ стоји записано, да су те године служила у Инђији два свештеника и то: Захарије Анђелић и Максим Јованов — Сариџански. Изгледа дакле да су то били први свештеници у Инђији.

Као први учитељ на Инђијској школи спомиње се Илија Павишевић, а затим их ређа све редом, по неке само презименом, или чак и само именом, све до садашњег г. Николе Јовановића, који је 24. на броју.

Школа им је била све до 1887. само са једним учитељем; тек споменуте године установљено место и за учитељицу.

Дотичући се *славе црквене*, ево шта нам парох Радослав вели:

„Црква је посвећена Ваведенју Пресвете Богородице. Тога се дана после свршене св. литургије обноси око цркве литија и затим у цркви благослови кољиво и пререже колач, а слава се држи на Духове, што је давнашњи обичај.

Славе су ове биле као и по другим српским местима, али су се временом тако изопачиле, да су биле на саблазан. То и није била више црквена слава, него крчма најгоре врсте. Многи су избегавали славу и склањали се, јер се ту баш није много пазило на образ и поштење и догађале се неки пут и такве ствари, да није лепо ни спомињати.

И ако се покушавало сваке године, да славе црквене онаке буду, какве и требају да буду, пошло је за руком тек 1899. да се уведе бољи ред. Укинут је обичај, да се на самој слави привлаже у новцу и храни и то из разлога, што се неки том приликом и усилжава, јер га је тада стид, ако неко други обећа више од њега, на му после тешко нада испунити реч и криво му је онда на све, а по неки и неће да испуни обећање, што опет изазива раздор у народу. Није ни лепо да се црквена слава слави тако, да неко због тога трпи после и оскудицу и да се другоме даје прилика, да лаже и остане међу браћом срамотан

Сад црквени одбор одреди у напред своту за имућније и сиромашније, па ко жели, да дође на славу, положи напред новац, за који се набави вино, па и ако су ти прилози малени, ипак у црквену касу улази од оваке славе већи приход него што је икад било.

Слава почиње после вечерња, а завршује се чим је сунце на западу. Ту је сад ратар, трговац, занатлија, чиновник. Сви као права браћа, под окриљем своје свете цркве, проведу сат, два, у братском разговору, дајући одушке својим осећајима у здравицама и појању и певању лепих наших црквених и народних песама. Све је орно и вољно и све трезвено, као што приличи светињи места где се налазе. Према јужним вратима црквеним таласа се коло момака и девојака смерно и пристојно. Нема ту разузданости и раскалашности, а не може ни да буде, јер су на догледу својих старијих и јер виде и у својим старијима људе на свом месту, па се уче реду и пристојности. Србину, који је навикнуо, да на српским црквеним славама види и чује само оно

што је најгоре, разлива се у грудима миље гледајући и уживајући у оном реду, пристојности и трезвености, какве она влада на нашој слави и код старијег и млађег света.

Било је гласова против држања те славе у опште, али не треба њих укидати, него само у ред довести. Црквене славе биле су од не малог значаја по наш народни живот, па то треба и сад да су. И оне ваља да припомажу на сузбијање рђавих обичаја у нас, на сузбијање у нама скоро уврежене неумерености у пићу, која је извор свију зала, па и пропадања нашег. Треба да се народ кад провесели; али нека се научи и нека му омили умерено весеље, које ће му остати у пријатној успомени, а не, као што је у зао час по негде код Срба дотле већ дошло, да се и црквена слава не може ни да замисли без свађе, псовке срамних речи и песама, туче па чак по негде и убијства.

Како је садашња слава заиста леп појав у животу верних ове парохије, износимо то овде њима у част, а надамо се да ће утисци, које су људи из страних парохија с наше славе понели, учинити, да се овако прослављање црквеног храма рашири и даље“.

Тако ето парох Радослав о црквеној слави у своме месту и о црквеним славама у опће. Пишући те ретке изнео је горку истину — као што је и на многим другим местима чинио у тој књижици, на пр. о домаћем животу и здрављу нашег народа, а нарочито кад је повео реч о „узроцима имовног пропадања“. Али у том управо и лежи јачина и снага којом се та књижица одликује. „Ако хоћемо болест да лечимо“, рекао је негдашњи уредник „Срп. Сиона“, даровити и ватрени Србин покојни Сергије Шакрак-Нинић, у својој расправи „Знамо ли — колико нас је“, не смемо ју крити и притајивати, већ ју морамо подврћи стручној и свестраној дијагнози, те ју морамо брижљиво лечити... Чиста и искрена исповест и била је и остаће најсигурнији пут за поправку. На што дакле тајити и прикривати зло, кад нам је намера, а имамо и начина, да зло искоренимо, а добру пута прокрчимо. Нама заиста није ни лако ни мило: да срамоту свога рођеног народа износимо на пазар — и да је само иоле веће наде да ће те немиле појаве другим којим путем и начином нестати, ми заиста не би ударили у велико звоно јавности — и себе и свој народ лакоумно срамотили. Али кад знамо, да је јавност често једино и најбоље

средство, да неко зло утамани и место њега неко добро произведе, онда ни мало не презамо, да о ствари јасно и разговетно проговоримо, те да позовемо и умглимо свакога, кога се ствар тиче, и коме част народа нашег на срцу лежи, да помогне и поради: да се спере љага са образа народњег“.*

Но парох Радослав нам уједно указује и пут и начин, како да се зло искорењује, а добру пут прокрчује, како да се пере и спере љага са образа народњег.

Са великом пажњом и тачношћу истакао је вредни тај свештеник у својој књизи и бројно и имовно стање своје парохије. Како смо разабрали било је у Инђији г. 1822. г. 139. домова са 992 душе, и то је био највећи број православних Срба у Инђији, дочим их сада има 660 са 110 домова и 66 поседника. Тих 66 поседника имали су на крају 1900. г. свега 1682 јутра и 1145□° земље (осим Континева пашвака, који је на страни), и то 1056 јут. и 1000□° у Инђији, а 626 јут. а 145□° на страни, у околици. Г. 1897. имали су ти поседници свега 1661 јутро и 1106□° и то 1038 јут. и 49□° у Инђији, а 623 јут. и 1057□° на страни; према томе је посед Инђијских Срба порастао за те три године са 21 јутро и 39□° и то са 18 јут. 951□° у Инђији, а са 2 јутра и 688□° на страни. Узмемо ли у обзир да се сада у Инђији плаћа јутро земље 500 фор. (1.000 к.), а ни ва страни није нигде лакше од 300 фор. (600 к.), онда је то инак доста леп напредак.

„Успех се овај — вели парох Радослав — могао постићи не само нашом вредношћом и дурашношћу у раду, која је већ позната, него и зато, што смо се и по неких својих рђавих обичаја и навика оставили, који су нас до сад увек гурали у страну.

Кад не би стали на по пута, па да прегнемо и отресемо се још и других рђавих обичаја и навика, који су нам заостали и не дају нам маха и кад би могли да разгонимо маглу испред очију, па да учимо, како због рђавих обичаја, који се у нас са стране увлаче, хоће по неко и да се спотакне, па да то за времена још уклонимо, — ми би смо били у стању такмачити се у привреди са сваким и тада би стекли себи и своме потомству славе и дике, као некад и наши стари на бојном пољу“!

Па — оуслыши Господи!

*) види „Срп. Сион“, бр. 8. 1892 стр. 116—117.

Да ли би оваке работe, кад би их свака парохија наша издала и издавала, што користиле јасно се види већ и из овог што до сад наведосмо, а камо ли из саме књиге, коју овим приказујемо.

„Нама лебди пред очима“ — рекао је покојни Шакрак на завршетку мало час споменутих својих чланака — „будућа систематична, научна и поучна црквено-народна статистика, која ће нам с године на годину казивати не само колико нас је, већ и какви смо, какве су нам наде за будућност — ми очекујемо статистику, која ће нам бити чисто, јасно и верно огледало нашег црквено-народног, религиозно-моралног, културно-просветог, па и материјалног стања и напретка или напатка; ми чезнемо да видимо тачно и поуздано, да ли бројно, или физички, а за тим да ли морално и материјално напредујемо или заостајемо; хоћемо да сазнамо шта нам разједа тело цркве и народа; хоћемо да уочимо узроке нашег напредовања; хоћемо да знамо шта имамо и шта немамо, шта нам користи, а шта штоди, — хоћемо да имамо грунтовницу или рачун о нашем имању и потребама, о дуговима и зајмовима, о добитку и губитку, о ранама и мелемима, о жалости и утеси, — хоћемо у опште да знамо: ко смо, шта смо, какви смо и — какви треба да будемо.“¹

То што је пок. Шакрак замишљао, парох Радослав је остварио, и показао да та замисао није празна илузија.

А што је могао урадити и написати парох Радослав за Инђију, зашто да не би могао и сваки други свештеник о својој парохији? Ту барем не треба неко изванредно знање и спрема, већ само — љубави према пастви која му је поверена на Бога и на душу.

Још је питање само: како?

За прву свеску таквих књижица морао би се постарати сваки свештеник са вернима своје парохије. Ми смо тога уверења да би свака опћина црквена ставила драговољно у свој годишњи прорачун толику своту, колико би било нужно за штампање такe књиге, — а свештениково је да положи труд, дакле *viribus unitis*. А да би сваки Административни Одбор у ту сврху у предрачуну истављену своту потврдио, више је него сигурно. А за тим?

И на то нам питање даје пок. Шакрак одговора. Ево га:

¹ Ibidem бр. 12. стр. 182.

„Како смо до сад жељни били видити и шематизам појединих епархија, лако је замислити да би „шематизам срп. правосл. митрополије карловачке,“ била једва дочекана и увек радо прихваћена књига у нашем народу; па кад би га још уређивао какав валан, вредан и сиреман човек, који би поред саопштавања статистичких података, у уводном делу доносио још и расправе из историје наше цркве и школе, митрополије, епархија, манастира и појединих црквених општина, — такав шематизам могао би имати такве прође у народу, да би се његовим приходима сасвим лепо могао издржавати и плаћати онај орган, који га уређује и који тиме чини големе услуге цркви и народу, автономним властима и административним органима. Кад би смо добро схватили огромну вредност — велику важност научног прибирања статистичких података и издавања **таког** општег шематизма за целу митрополију Карловачку, можда би смо могли томе цркв. народ. статистичару и уреднику шематизма одредити плату од годишњих 1000 фор. из цркв. нар. фондова — и без икакве накнаде. Ако то не би смо хтели ни могли, стоји нам у власти да обвежемо сва парохијска звања и цркв. општине да по цену од 1 форинте морају сваке године куповати шематизам срп. прав. митрополије Карловачке, па би тим начином утекло толико прихода, да би се њиме могла подмирити и плата цркв. народ. статистичара, а евентуално и трошкови око издања самог шематизма.“*

Не би ли Бог дао да о овоме размисле и позитиван предлог и закључак донесу посланици на нашем српско-народном црквеном сабору, који је у изгледу и на домаку!

Међу тим ми ову књигу вредног пароха Радослава Марковића, која ће у скоро у другом издању света угледати, сваком најтоплије препоручујемо, нарочито пак браћи свештеницима.

II.

* Ibid. стр. 181.

Штованом Госп. **Лују Таушу** у Н. Саду.

Потписани у име грчко-католичке црквене општине Новосадеке овим изјављујемо, да смо са Литијама, кандилама, полијелејима, одеждом, петохлебницом, и другим код Вас нарученим црквеним утварима сасвим задовољни. Заиста осведочени смо, да су споменуте ствари од Вас уз тако јефтину цену набављене, да се код других фирма то није могло набавити. —

Стога Вашу честиту фирму, свим црквеним општинама најтоплије препоручамо. 21 3—3

У Новом Саду дне 6. (16. марта) 1901.

Емилијан Губаш Емилијан Коцаков

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ЈЕФТИМБА. 23 1—2.

Код срп. православне црквене општине у Даљу имаде се оправити црквени торањ; распишује се овим јефтимбена дражба на дан 28. Априла по римском у два сата по подне. Прорачунска цена је 1960 Круна.

Потанки прорачун може се код председништва црквене општине сваким даном увидити.

Дражбоватељи дужни су 10% положити.

У Даљу дана 25. марта (7. априла) 1901.

Лазар Берковић
председник.

М. Ш. О. Бр. 9. 1901 6—6 15.

СТЕЧАЈ.

Овим се распишује стечај за учитељицу при ново-отвореној трећој школи у Бач-Кули. —

С овим стечајем скопчана су следећа берива: у име редовне плате 680 круна годишње; 80 круна у име огрева; 12 круна за паушал; 10 круна за кречење стана, и напоскон 120 круна у име стана, на које изабрата, да у случају општина стан у нарави сазида, губи право. — Дакле, укупно свега 902 круне, које ће имати месечно у напред из Cultus благајне ове општине примати. —

Изабрата ће обучавати онај разред или разреде, који јој школ. одбор додели.

Осим означених дужности у Школ. Уредби

од 1872. год. дужна ће иста бити са свом женском школ. децом од II-ог до VI. раз. како ручни женски рад тако и наук о кућарству обдржавати двапут недељно. —

Општина жели, да се свака кандидаткиња лично прикаже. —

Рок стечају истиче закључно 1. априла 1901. г.

Из седнице месног Школ. Одбора, држане у Бач-Кули 15. фебруара 1901. године. —

Петар Окановић Јоца Богоевац
перовођа. школ. председник.

Бр. 65/901.

22 3—3

СТЕЧАЈ.

На место срп. нар. вероисп. учитеља у Немету пошта Gyertyámos (Торонтал) са следећим беривима, 1., у име плате 600 круна; 2., у име депутата (24 кибли жита, рачунајући у 20 метара 12 К и 12 кибли кукуруза рачунајући у 5 м. по 8 К) 160 К, све месечно у напред; 3., из задужбине Стевана пл. Дамаскина, којем рукује вис. кр. уг. мин. наст. и цркв. дела и које може само изабрани учитељ уживати, годишње по 100—120 к. 4., 8 метери дрва за учитељски огрев, 5., у име држања пофторне школе 2 ланца ораће земље, на које има све трошкове учитељ сносити. 6., прописан еган са баштом, 7., петогодишњи доплатак од 100 К годишње.

Дужности и квалификација прописана; рок стечаја шест недеља после првог уврштења.

Из седнице м. шк. одбора у Немету држане 8. (21.) марта 1901. год.

Сима Радулов.
председник

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

искључиво свештеничког одеа кројач

Дунавска ул. бр. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. бр. 20.

Узимам особиту част, вреч. господи свештеницима правосл. српским, до знања ставити и препоручити им своју радњу и израду сваковрених хаљина свештеничких по нај укуснијем кроју, и добром шаву, а такођер снабдео сам се добрим и правим штофовима: дубла, камгарна, алапина и листера. — Израђујем још камилавке од чохе и кадифе од којих имам увек у приправно-

сти зготовљених. — Нарочито наглашујем овде, да израђујем све ствари много јефтиније, него тек што би се исте израдиле примљене од посредника. Још ми је напоменути, да нисам никога опуномоћио да прима у моје име послове за моју радњу, као и то да сам послове и наруџбине непосредно примам од пошт. муштерија.

19 5—7

ТВОРНИЦА СРПСКО-ПРАВОСЛ. ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ, Хлебарска улица бр. 19. I. спрат.

Препоручује најчувивије своју творницу слав. српским црквеним општинама и јавља да израђује строго по нашем црквено-православном типу све ствари које у ту струку спадају, а за солидну израду као и за умерене цене јамчим. Примера ради наводим овде поједине артикле и цене им; као:

ОДЕЖДЕ светле од фор. 30, 35, 40, 50, до 100 фор. Одежде од право свиленог дамаста и голдрајха од фор. 80, 100, 120 до 150 фор. и т. д. Одежде прне од 25—70 фор. — ЦРКВЕНИХ БАЈАКА од фор. 20, 25, 40, 50 до 60 фор. — ЦРКВЕНИХ МАЛИХ ЛИТИЈА од фор. 60, 80, 100 до 140 фор. — ЦРКВЕНИХ ВЕЛИКИХ ЛИТИЈА од фор. 140, 180, 220, 300, 400 фор. и т. д. — ЦРКВЕНО НЕБО од фор. 90, до 200 фор. а са чистим златом извезено на најфајнијој кадифи од фор. 400—1000 фор. и т. д. — ЦРКВЕНЕ КАДИОНИЦЕ од фор. 12, 15, 18, 28 до 30 фор. и т. д. — ЦРКВЕНИХ РИПИДА од фор. 10, 14, 17, 20 фор. и т. д. — ЦРКВЕНИХ КАНДИЛА од фор. 6, 8, 10, 12, 15 фор. — ЦРКВЕНИХ ЗАВЕСА ЗА ДВЕРИ од фор. 6, 8, 10, 15 до 20 фор. и т. д. — ЦРКВЕНИХ ЗАСТИРАЧА ЗА ЧАСНЕ ТРПЕЗЕ од 12, 16, 20, 30, 40, 50, 60 фор. и т. д. — ЦРКВЕНИХ НАЛОЊА од фор. 8, 12, 16, 20, 30, 40 фор. итд. — СВЕТИХ ПРАВОСЛ. ИКОНА (по строго правосл. типу) од фор. 6, 8 до 12 фор. све масном бојом и руком израђене.

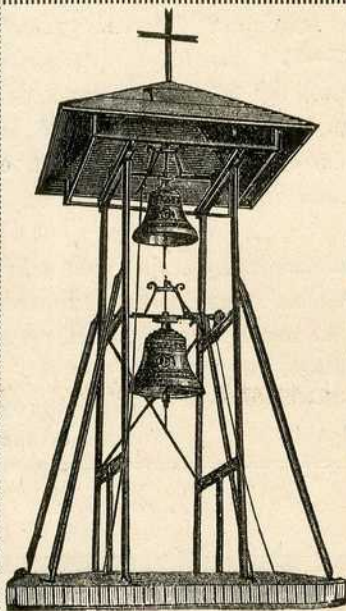
Даље част ми је препоручити преч. г. свештеницима шешира, камилавки, ћеленуша и појасева. — На захтевање п. н. муштерији шаљем бесплатно и франко нацрте, мустре и прорачуне.

90 23—28

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована **патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,** која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

9—ex 1901. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленаарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленаарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 12 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.